

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Historie

Studijní program: Historická studia

Studijní obor: Kulturně historická a muzeologická studia
(kombinace)

**Křtitelnice na Frýdlantsku a Liberecku
(Soupis a uměleckohistorické zhodnocení)
Baptismal Fonts in the Frýdlant and Liberec Regions
(Inventory and Artistic Evaluation)**

Bakalářská práce: 11-FP-KHI- 019

Autor:

Jiří Dlouhý

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
63	1	643	0	23	17

V Liberci dne: 28. 7. 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Křtitelnice na Frýdlantsku a Liberecku (Soupis a uměleckohistorické zhodnocení)
Jméno a příjmení autora: Jiří Dlouhý
Osobní číslo: P07000452

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 28. 7. 2011

Jiří Dlouhý

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat pracovníkům Státního okresního archivu v Liberci, Severočeského muzea v Liberci, Muzea Českého ráje v Turnově, Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Liberci za pomoc při hledání pramenů a jejich cenné rady. Pracovníkům biskupství litoměřického za jejich čas, který mi věnovali při zpřístupňování jednotlivých církevních objektů. Velký dík patří vedoucímu práce PhDr. Milanu Svobodovi, Ph.D., za jeho rady a podporu, která byla při vzniku této práce stěžejní. Moje velké poděkování patří také mým rodičům Jiřímu a Věře Dlouhým za jejich podporu a trpělivost.

Anotace

Cílem bakalářské práce byl průzkum křtitelnic na Frýdlantsku, zdokumentování jejich aktuálního stavu a jejich uměleckohistorické zhodnocení. Vše se uskutečnilo na základě terénního výzkumu v sakrálních objektech a studia archivních pramenů i literatury. Práce obsahuje popis jednotlivých křtitelnic, přepisy textů na nich a také ikonografický rozbor námětů, které ve výzdobě křtitelnic vyskytují.

Klíčová slova

křtitelnice, křest, kostel, víra, náboženství, církev, dějiny regionální, dějiny umění

Summary

The thesis aims to research, document and art-historically value the baptismal fonts in Frýdlant region. Field research in sacral buildings and archive sources and literature were used.

The thesis contains descriptions of individual fonts, transcription of engravings on them as well as iconographic analysis of themes that are found in their decoration.

Keywords

Baptismal Fonts, baptism, church, faith, religion, church, regional history, art history

Die Annotation

In meiner Bakkalaureatsarbeit beschäftige ich mich mit der Untersuchung der Taufbecken im Friedländischen, mit der Dokumentation des aktuellen Standes und mit den Bewertungen ihrer Kunstwerte. Für meine Untersuchung habe ich Methoden der persönlichen Untersuchung in den Kirchen benutzt. Dazu verwendete ich auch Archivmaterialien und Fachliteratur.

In der Arbeit beschreibe ich die einzelne Taufbecken, Übersreibungen der Texte und ikonografische Analyse der Themen, die Taufbecken schmücken.

Schlüsselworte

Taufstein, Taufe, Kirche, Glaube, Religion, Kirche, Regionalgeschichte, Kunstgeschichte

Obsah

OBSAH	5
ÚVOD.....	7
ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY	8
ROZBOR PÍSEMNÝCH PRAMENŮ	8
ROZBOR LITERATURY	9
STRUČNÁ HISTORIE KŘTU A KŘTITELNIC	10
OBEČNÝ POPIS KŘTITELNIC NA FRÝDLANTSKU	10
KŘEŠŤANSKÁ SYMBOLIKA VE VÝZDOBĚ KŘTITELNIC.....	11
KŘTITELNICE NA FRÝDLANTSKU	13
ANDĚLKA – KOSTEL SV. ANNY	14
BÍLÝ POTOK – KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE	16
BULOVKA – KOSTEL SV. ARCHANDĚLA MICHAELA	18
DĚTŘICHOV – KOSTEL SV. ANNY	21
FRÝDLANT V ČECHÁCH – KOSTEL KRISTA SPASITELE.....	23
FRÝDLANT V ČECHÁCH – KOSTEL NALEZENÍ SV. KŘÍŽE	25
HEJNICE – CHRÁM NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE.....	29
JINDŘICHOVICE POD SMRKEM – KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE.....	31
KRÁSNÝ LES – KOSTEL SV. HELENY	33
LUDVÍKOV POD SMRKEM – KOSTEL SV. PETRA A PAVLA.....	35
NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM – EVANGELICKÝ KOSTEL LUTHERŮV HRAD	38
NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM – KOSTEL SV. KATEŘINY ALEXANDRIJSKÉ.....	40
PERTOLTICE – KOSTEL SV. JOŠTA.....	42
RASPENAVA – KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE	44
VES – KOSTEL SV. VAVŘINCE.....	46
VIŠŇOVÁ – KOSTEL SESLÁNÍ DUCHA SVATÉHO.....	48
ZÁVĚR	50
SOUPIS POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	52
PRAMENY:	52
LITERATURA:.....	53
PŘÍLOHY	55
OBRAZOVÝ KATALOG KŘTITELNIC	55
SEZNAM PŘÍLOH NA DVD:	63

Seznam použitých zkratk a symbolů

apod. – a podobně

cm – centimetr

č. – číslo

K. – korun

NPÚ – Národní památkový ústav

s. – strana

SOkA – Státní okresní archiv

sv. – svatý, svatá

r. – rok

např. – například

tzv. – takzvaný

stol. – století

ÚSKP – Ústřední seznam kulturních památek

Úvod

Křest je jedním z nejdůležitějších momentů v životě křesťana. Jde o uvedení do společenství Ježíše Krista, jež se provádí politím vodou nebo ponořením do ní. Je považován za očištění, ale také za znovuzrození, kdy křtitelnice symbolizuje neposkvrněné lůno panny Marie. Rituál křtu se v průběhu času měnil. Pro tuto bakalářskou práci je stěžejní změnou především odstup od křtu ponořením a postupný přechod ke křtu poléváním v době románské,¹ protože právě tímto krokem začíná éra křtitelnic.

Téma křtitelnic je v českém prostředí bohužel spíše na okraji zájmu badatelů, přitom se často jedná o velice zajímavá a hodnotná umělecká díla. Tato práce se zabývá křtitelnicemi v oblasti Frýdlantska. Bohužel pro nečekaně velký rozptyl pramenů, rozsah zkoumaného materiálu i značnou časovou náročnost terénního výzkumu musela být oblast Liberecka z původního zadání vynechána. Bude se jí věnovat následující magisterská práce.

Předložená bakalářská práce se snaží zachytit aktuální stav křtitelnic v konkrétní kompaktní oblasti, jejich historii, proměny a obsahuje také ikonografický rozbor jejich výzdoby. Největší část textu se věnuje popisu jednotlivých křtitelnic a přepisu nápisů, jež se na nich nalézají, přičemž se opírá hlavně o terénní výzkum v církevních objektech. Ne v každém kostelu či modlitebně se ovšem křtitelnice nacházela. Seznam navštívených staveb, v nichž křtitelnice není, je přesto v práci obsažen pro potřebu ostatních badatelů. Část o barevnosti zaznamenávající proměny nátěrů se opírá především o starší prameny, ale také průzkum polychromie na křtitelnicích. Pokud se podařilo zjistit autora, donátora či informace k renovaci křtitelnice, je tato informace vždy uváděna pod částí popisnou. Na začátku každé kapitoly věnující se popisu křtitelnice v oblasti je umístěna krátká část popisující historii kostela. Během terénního výzkumu byla pořízena obsáhlá digitální fotodokumentace. Ta se nachází na příloženém DVD. Seznam příloh je umístěn na konci práce. Dále je ke každé křtitelnici přiřazena stručná historie objektu, ve kterém se nachází, protože se přestavby často odrazily také na složení mobiliáře.

¹ BERGER, R., *Liturgický slovník*, Praha 2008, s. 227.

Rozbor pramenů a literatury

Rozbor písemných pramenů

Území Frýdlantska má poměrně složitou historii. Po dlouhou dobu zde mělo většinu německy mluvící obyvatelstvo, takže drtivá většina pramenů je psána německy. Pro účely studia historie křtitelnic byly prostudovány především farní a obecní kroniky jednotlivých měst a vesnic ve zkoumané oblasti. Bohužel nezanedbatelné množství materiálu k dané lokalitě není zpracováno, navíc ve Státním oblastním archivu v Liberci se nenacházejí kroniky ke všem lokalitám. Většina kronikářů křtitelnicím nevěnuje příliš mnoho prostoru. Často se jedná pouze o jednu větu, přičemž je třeba brát v potaz neobdobnost pisatele. Dalším pramenem pro studium se staly církevní inventáře uložené v Diecézním archivu v Litoměřicích. Ty jsou ovšem často ještě stručnější než kroniky. V mnoha případech se jedná o zápis, že se v objektu jedna křtitelnice nachází, bez jakýchkoliv dalších specifikací. Informace o tvůrcích či objednavatelích je tudíž velice obtížné získat. V některých případech je nejlepším pramenem sama křtitelnice. Především je-li zhotovena na přelomu 19. a 20. století, bývá často jméno donátora přímo uvedeno na zkoumaném díle. Nejobsáhlejším moderním pramenem věnujícím se problematice křtitelnic je fotokopie dosud nepublikovaného strojopisu od Karla F. Kühna: Landkreis Friedland I–V, uložená v knihovně Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky. Dílo K. F. Kühna se věnuje popisu uměleckých památek na Frýdlantsku včetně křtitelnic. Nejsou zde popsány všechny, ale autor zde zmiňuje prameny, ze kterých vycházel, a jejichž uložení není v dnešní době jasné. Datum vzniku jeho práce není známo, ale je pravděpodobné, že vznikla krátce před druhou světovou válkou, z části možná i během ní. Pramenem důležitým pro zmapování stavu křtitelnic po druhé světové válce jsou evidenční listy movité kulturní památky umístěné v NPÚ, územním odborném pracovišti v Liberci. Většina byla sepsána v roce 1967, ale jsou zde zaznamenány i pozdější změny ve stavu křtitelnic, jako například krádeže vrcholových sousoší, vnitřních cínových nádob apod. Pro výzkum proměn křtitelnic bylo také použito fotografií uložených v Severočeském muzeu v Liberci. Fotografie jsou poměrně nekvalitní a neobsahují záběry detailů, je ovšem možné z nich získat informace o stanovišti křtitelnic v době fotografování a jejich stavu.

Rozbor literatury

Literatura, která by se obecně zabývala problematikou křtitelnic, neexistuje. Nejobsáhlejší prací, která se v českém prostředí křtitelnicím věnuje, je publikace *Královéhradečtí konváři a jejich křtitelnice* od Ludvíka Domečka.² Tato rozsahem nevelká kniha se nezabývá obecnou typologií, ale zaměřuje se pouze na cínové křtitelnice. Další zmínky o tématu nalezneme také v odborných sbornících, ale jde zpravidla pouze o stručné texty věnující se jedné konkrétní křtitelnici. Nejobsáhlejší novější text zkoumající danou problematiku i v obecnější rovině pochází z německého prostředí. Je jím dizertační práce *Taufbecken in Niedersachsen vom Ende des Dreißigjährigen Krieges bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts* od Gisely Bähren-Aye.³ Její zájem je zaměřen na oblast Saska a 317 křtitelnic, které se jí povedlo zpracovat, je číslo úctyhodné. Právě díky rozsahu průzkumu se mohla pustit také do rozboru tématu v obecnější rovině. Věnuje se proto nejen popisu konkrétních křtitelnic, ale také obecně materiálům použitým k jejich zhotovování, tvarosloví, výzdobě, tvůrcům, umístění atd. Má práce se v tomto směru opírá o její dílo pouze v omezené míře, protože řada typů křtitelnic, které se objevují v Sasku, se na Frýdlantsku nenachází. Ve své bakalářské práci jsem částečně použil pouze typologii popisující víka a některé tvary křtitelnic ovšem v modifikované formě uzpůsobené křtitelnicím v oblasti Frýdlantska. K pochopení symbolů a námětů užitých k výzdobě křtitelnic posloužily především publikace *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění* od Jamese Halla⁴ a *Postavy, atributy, symboly: slovník křesťanské ikonografie* od Hynka Rulíška.⁵ Z regionální literatury jsem použil knihu *Frýdlantsko. Minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských hor* od R. Anděla, R. Karpashe a kol. pro zpracování historií jednotlivých kostelů.⁶ Pro tu byla použita také publikace *Umělecké památky Čech* od Emanuela Pocheho a kol.⁷ Ne všechny kostely jsou zde dostatečně popsány, proto jsem někdy pro doplnění informací o stavbách použil předválečné publikace *Sudetendeutsches Ortsnamen-Buch*,⁸ kde jsou obsaženy informace k jejich historii a vzniku.

² DOMEČKA, Ludvík, *Královéhradečtí konváři a jejich křtitelnice*, Hradec Králové 1936, 31 s.

³ Bähren-Aye, Gisela, *Taufbecken in Niedersachsen vom Ende des Dreißigjährigen Krieges bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts*, Hamburg 2005, 606 s.

⁴ HALL, James, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha; Litomyšl 2008, 517 s.

⁵ RULÍŠEK, Hynek, *Postavy, atributy, symboly. Slovník křesťanské ikonografie*, České Budějovice 2006, 499 s.

⁶ ANDĚL, Rudolf – KARPAS, Roman a kol., *Frýdlantsko. Minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských hor*, Liberec 2002, 240 s.

⁷ POCHÉ, Emanuel a kol., *Umělecké památky Čech*, Praha 1977, 643 s.

⁸ GIERACH, Erich, *Die Ortsnamen des Bezirkes Friedland (Sudetendeutsches Ortsnamen-Buch, Heft 3)*, Reichenberg 1935. 98 s.

Stručná historie křtu a křtitelnic

Křest je základní svátostí, která křtěnce očisťuje, naplňuje Duchem svatým a začleňuje ho do církve. Provádí se trojím politím křtěnce stojícího ve vodě, jeho úplným ponořením nebo také prostým politím vodou. Dříve tento obřad absolvovali věřící nazí jako symbol znovuzrození, ale později se od této praxe v západní církvi upustilo. V počátcích církve se křtilo v tekoucí nebo stojaté vodě pod širým nebem. Od 3. století se začíná křest provádět v místnostech pro něj speciálně zřízených, kde byla umístěna nádrž, kam křtěnec většinou sestupoval po schůdcích a byl zde polit vodou. Od 6. století postupně přecházelo právo křtu z biskupských chrámů také na farní kostely. Zpravidla se v nich již nedobudovávala místnost zvlášť pro křest, ale byla pořízena kád' ze dřeva nebo kamene.⁹ Děti se křtily ponořením, nicméně se od této formy postupně ustupovalo a nakonec byla v 16. století téměř kompletně nahrazena poléváním (infuzí). Křtitelnice v podobě poháru a kalichu se začínají objevovat v době románské. U starších baptisterií s bazénem byly často umístěny dodatečně. Na přání liturgického hnutí se křest začal konat na očích církevní obce, což v praxi znamenalo přesun křtitelnic, dříve umístěvaných u vchodu do kostela, do samostatných kaplí uvnitř chrámu, ale i mimo něj, popřípadě blíže k oltáři.¹⁰ Většina zkoumaných křtitelnic je umístěna v chrámové lodi poblíž triumfálního oblouku, aby křtu mohli přihlížet ostatní věřící, nebo se do chrámu v době křtu přináší.

Obecný popis křtitelnic na Frýdlantsku

Obecně můžeme říci, že se křtitelnice skládají ze soklu, dříku a mísy. Podle toho, jak je řemeslník poskládal a v jakém poměru jednotlivé části jsou, je lze rozdělit na několik typů. Nejčastěji se jedná o tvar kalichu, číše, vázy nebo urny. V oblasti Frýdlantska se vyskytuje převážně typ kalichu s jednou výjimkou. Tou je klasicistní křtitelnice z kostela sv. Kateřiny Alexandrijské v Novém Městě pod Smrkem, která má tvar válce a přechod mezi jednotlivými částmi není patrný. Víka můžeme dělit jednak podle konstrukce na otevírací, kde se víko dá otevřít, aniž by bylo potřeba ho snímat, a snímací, kde se víko otevřít nedá a musí se při křtu celé sejmut. Dále je možné rozlišení podle tvaru zvonového a korunového. Zvonová víka, jak už název napovídá, mají tvar zvonu, jsou kompaktnější a většinou jednodušší konstrukce. Korunová víka jsou většinou tvořena bohatě zdobeným křížením konzol. Jako materiál pro

⁹ Odtud pravděpodobně starší německý název pro křtitelnici Taufstein.

¹⁰ HALL, J., *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 226.

tvorbu křtitelnic jsou na Frýdlantsku používány převážně pískovec a dřevo, výjimečně též opuka a mramor. Zajímavou otázkou do budoucna je, proč se ve zkoumaném regionu nevyskytují křtitelnice čistě kovové. V okolních oblastech jsou poměrně běžné a bylo zde také mnoho konvářů, cínařů, případně zvonolijců, kteří je mohli zhotovit. Je proto otázkou, zda se na Frýdlantsku dříve nacházely a byly zničeny, odvezeny nebo byla životnost gotických kamenných křtitelnic taková, že je nebylo potřeba nahrazovat. V některých kostelích nalézáme barokní křtitelnice, i když je stavba podstatně starší. Do budoucna by proto bylo dobré pokusit se objasnit historii starších křtitelnic, které se zde nacházely a také zmapovat jejich přesuny mezi farnostmi, pokud k nim docházelo. Většina křtitelnic je zdobena nápisy. Ty bývají do materiálu křtitelnice vysekány, u dřeva jde o řezbu a u cínových částí jde většinou o rytinu. Na některých novějších dřevěných kusech jsou písmena vyrobena zvlášť a nalepena. Jazyk nápisů je v první řadě němčina nebo latina. Nejrozšířenějším písmem je kapitála a švabach.

Křesťanská symbolika ve výzdobě křtitelnic

Symbolika obsažená ve výzdobě a tvarosloví křtitelnic je poměrně bohatá. Již volba základního tvaru není náhodná. Pokud je vytvořen do podoby čtverce, pak symbolizuje nebeský Jeruzalém, pětiúhelný půdorys značí pět ran Kristových a osmiúhelný znovuzrození.¹¹ Zajímavé je použití motivu hada ve výzdobě křtitelnic v kostele Nejsvětější Trojice v Bílém Potoce a sv. Heleny v Krásném Lese. V obou případech je zpodobněn spolu s motivem jablka, což značí, že je zde použit jako symbol prvotního hříchu, který je aktem křtu smyt. Dalším poměrně častým námětem jsou hlavičky andělů s křídélky. Vyzdobena je jimi především křtitelnice v kostele Nalezení sv. Kříže ve Frýdlantě, kde je najdeme spolu se sedícími andílky čtoucími knihu. Toto použité vyobrazení umožňuje určit, že jde o cheruby, kteří jsou běžně zobrazováni jako doprovod zpodobení Boha Otce.¹² Ocítají se také blízko symbolického místa spásy. Jako symbol pro Ducha Svatého je použita holubice umístěná ve svatozáři. Většinou se nachází na samém vrcholu víka nad sousoším křtu Krista, protože Duch Svatý měl v podobě holubice sestoupit právě při křtu Krista v řece Jordánu.¹³ Dalším vysvětlením mohou být slova Jana Křtitele, „že Kristus bude křtít Duchem svatým a ohněm“.¹⁴ Výjimečnou je křtitelnice v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Raspenavě, jež nemá vrcholové sousoší křtu, ale je zde

¹¹ RULÍŠEK, H. *Postavy, atributy, symboly. Slovník křesťanské ikonografie*, České Budějovice 2006. (publikace nepoužívá číslování stran)

¹² HALL, J., *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 45.

¹³ RULÍŠEK, H., *Postavy, atributy, symboly*.

¹⁴ Tamtéž.

holubice umístěna samostatně. Jedná se o jeden z nejčastějších motivů ve výzdobě, protože jej nalézáme hned na čtyřech křtitelnicích a na dvou dalších se pravděpodobně nacházela, než bylo ukradeno vrcholové sousoší. Křest Krista v řece Jordánu Janem Křtitelem je také velmi častým motivem. Tento námět se vyskytuje již na malbách v katakombách ze 3. století.¹⁵ Někdy je celá scéna umístěna do mušle, která je také jedním ze symbolů pro křest, protože bývá zobrazována v ruce Jana Křtitele, jenž z ní vylévá vodu na hlavu Krista. Některé křtitelnice jsou ozdobeny řezbou v podobě ovoce nebo ovocných festonů, což u vína pravděpodobně znamená Krista potažmo Boží království, ale obecně ovoce symbolizuje spíše spojení s Kristem („*Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce.*“ Jan 15, 5).¹⁶ Tradičním námětem používaným při výzdobě křtitelnic je také kříž, který zde můžeme nalézt v podobě latinské a jetelové.¹⁷ Tento znak zde lze vyložit jako sounáležitost s Kristem. Na křtitelnici v kostele Nalezení sv. Kříže ve Frýdlantu se nacházejí výjevy ze Starého a Nového zákona. První je z potopy světa, na němž najdeme plovoucí Noemovu archu. Bylo by možno vyložit ho tak, že je zde paralela mezi očistou světa od hříšníků a očistou od hříchu během křtu. Podobné vysvětlení by mohl mít také druhý výjev ze Starého zákona: útěk Izraelitů z Egypta a jejich přechod přes Rudé moře. Spravedliví projdou skrze rozestoupené moře, kdežto hříšníci v něm hynou. U výjevů z Nového zákona: křest Krista v řece Jordán a Kristus jako přítel dětí, je u prvního vysvětlení jasné. Druhý výjev má spojitost pravděpodobně s luteránským vyznáním zadavatelů.¹⁸ Martin Luther přeložil roku 1523 do němčiny křestní řád a v novém vydání o tři roky později ho značně zkrátil. Na rozdíl od římského rituálu ovšem přidal evangelium o žehnání dětí (Mt 10,13 až 16).¹⁹ Jde především o větu „*Nechte děti přicházet ke mě a nebraňte jim*“.²⁰ Tu můžeme na křtitelnicích najít poměrně často, proto je tato spojitost pravděpodobná. Téma Kristus jako přítel dětí je až na výjimky omezeno na oblast severní Evropy, kde se stalo oblíbeným v 16. století díky umění Lucase Cranacha a jeho dílny.²¹ Lutersky orientovaní obyvatelé na Frýdlantsku žili mezi léty 1570–1620. Křtitelnice vzniklé před reformací a po ní musejí odrážet katolickou věrouku i nároky na uměleckou náboženskou (chrámovou) výzdobu omezené Tridentským koncilem.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Ten je také někdy uváděn jako kříž monogramový.

¹⁸ Lutersky orientovaní řemeslníci a umělci na Frýdlantsku působili mezi lety 1570–1620.

¹⁹ HALL, J., *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, s. 45.

²⁰ RULÍŠEK, H., *Postavy, atributy, symboly*.

²¹ HALL, J., *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, s. 233.

Křtitelnice na Frýdlantsku

Nadcházející kapitola se věnuje konkrétním objektům v oblasti Frýdlantska. Kromě níže popsaných lokalit jsem navštívil také kostely a kaple v Horní Řasnici, Habartících, Kunraticích, Jindřichovicích pod Smrkem, Černousích, Dolní Oldříši a Frýdlantu-Větrově. Ve všech těchto obcích se v církevních objektech křtitelnice nenacházejí. Důvodem může být fakt, že jde o kostely filiální a křest se zde patrně neprováděl. Časové rozpětí zkoumaných křtitelnic sahá od konce 15. století do počátku 20. století.

Andělka – kostel sv. Anny

Historie kostela:

Nejstarší zmínku o kostele v Andělce známe již z roku 1464.²² V té době náležel pod faru města Seidenberg, Závidov. Později příslušel k faře ve Vsi a kostelu, který se zde nachází, se původní stavba pravděpodobně slohově podobala. Nynější pozdně barokní budova byla postavena v letech 1783–1785²³ na podnět hraběte Kristiána Filipa Clam-Gallase. V roce 1787 byl u kostela zřízen také nový hřbitov. Jako problematická se pro kostel ukázala především léta 1960–1990,²⁴ kdy došlo k jeho uzavření a postupnému zchátrání. V roce 1994²⁵ byl opraven a znovu vysvěcen.

Křtitelnice:

Pískovcová křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 90 cm a průměru 58 cm. Jako sokl byl použit kus ulomené pískovcové desky nepravidelného tvaru (pravděpodobně část náhrobního kamene asi ze 17. století s fragmenty nápisů). Na ní jako dřík je použita hlavice lokačně neidentifikovatelného renesančního nebo novorenesančního sloupu, ve spodní části zdobená akantovými listy, v horní volutami a palmovými listy. Mísa na hlavici postavená je osmiboká, dělená u horního okraje římsami. Mísa i dřík bez nápisů či datace.

Nádoba:

Vnitřní nádoba chybí.

Víko:

Nepůvodní moderní dřevěné víko o výšce 28 cm a průměru 58 cm ve tvaru komolého osmibokého jehlanu. Stěny střídavě ozdobeny latinskými kříži.

²² GIERACH, E., *Sudetendeutsches Ortsnamen-Buch*, Heft 3, s. 23.

²³ POCHE, E. a kol., *Umělecké památky Čech I*, s. 26.

²⁴ ANDĚL, R. – KARPAŠ, R. a kol., *Frýdlantsko*, s. 210.

²⁵ Tamtéž.

Barevnost:

Křtitelnice je bez nátěrů, ponechána v barvě přírodního materiálu použitého na zhotovení. Víko má okraje opatřené hnědým lakem.

Umístění a stav:

Křtitelnice je umístěna pod triumfálním obloukem, vlevo při pohledu k hlavnímu oltáři. Celkově je ve velice špatném stavu. Sokl a dřík nejsou původní, mísa je především u okraje olámaná a omletá.

Vznik této křtitelnice není jasný. S ohledem na její složení z částí různých období můžeme usuzovat, že se jedná o neodborně provedené „nouzové“ řešení. V církevních inventářích²⁶ z 19. století se uvádí, že v Andělce křtitelnice není a ani pozdější práce K. F. Kühna žádnou nezmiňuje. Mísa se svým tvaroslovím velice podobá křtitelnicím pozdně gotickým. Otázkou zůstává, zda se jedná o část z původní křtitelnice, o jejímž vzhledu nemáme žádných zpráv, a pokud ano, tak kde se nacházela do doby, než byla znovu poskládána do dnešní podoby.

²⁶ Diecézní archiv Litoměřice, Archiv far I, Andělka, Inventář kostela z roku 1843.

Bílý Potok – kostel Nejsvětější Trojice

Historie kostela:

Kostel byl postaven v letech 1888–1890²⁷ ve stylu pseudorománském. Nahradil kapli zbudovanou roku 1774,²⁸ která již svou kapacitou nedostačovala rostoucí populaci, a navíc se na ní projevovaly závady stavebního rázu. Na vybudování nového kostela dohlížel stavební mistr Josef Neisser z Frýdlantu a k slavnostnímu vysvěcení došlo 28. 9. 1890.²⁹

Křtitelnice:

Dřevěná křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 100 cm a průměru 70 cm. Na trojbokém vykrajovaném soklu stojí středový sloupek obtočený hadem s větvičkou jabloně v tlamě. Ze tří stran opěrné sloupky v podobě lvích tlap, v horní části zakončené andílčími hlavičkami s křídélky. Na tom spočívá mělká kruhová mísa, v horní části lemovaná vystouplým nápisovým pásem, pod nímž se nachází obloučkový vlys.

Pás nese nápis: „TAUFET SIE IM NAMEN DES VATERS, DES SOHNES UND HEILIGEN GEISTES“.

Odkazuje na biblické: „Křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého amen”.³⁰

Nádoba:

Cínová nádoba o průměru 46,5 cm v podobě osmibokého talíře bez nápisů či cínařské značky.

²⁷ ANDĚL, R. – KARPAŠ, R. a kol., *Frýdlantsko*, s. 204.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ POCHE, E. a kol., *Umělecké památky Čech I*, Praha 1977, s. 80.

³⁰ *Bible*, Stuttgart 1984, s. 806.

Víko:

Kruhové vypouklé víko otevírací konstrukce o výšce 103 cm, dekorované výhonky vinné révy. Ve středu kruhový podstavec, na něm arkáda tvořená balustrami nesoucími mušle, na níž je umístěno sousoší křtu Krista. Klečící Kristus, nad ním stojící Jan Křtitel, drží kříž opatřený stuhou. Na stuze nápis: „ECCE AGNVS DEI“.³¹ Nad sousoším křtící scény umístěna holubice jako zpodobnění Ducha svatého.

Barevnost:

Křtitelnice je opatřena metalickými nátěry v barvě zlata, stříbra a bronzu.

Umístění a stav:

Křtitelnice stojí v hlavní lodi u triumfálního oblouku, vlevo při pohledu k hlavnímu oltáři. Byla zhotovena pravděpodobně spolu s novostavbou kostela na konci 19. století a je v dobrém stavu.

³¹ „Hle, Beránek Boží“.

Bulovka – kostel sv. Archanděla Michaela

Historie kostela:

Kostel v Bulovce existoval pravděpodobně již od jejího založení po polovině 13. století.³² Přímý doklad o jeho existenci máme ovšem až z roku 1381,³³ a to ve frýdlantském urbáři. O původní gotické podobě svatostánku se ovšem nezachovaly žádné písemné prameny. S postupným růstem počtu obyvatelstva v oblasti se původní budova stala nedostačující a začalo se uvažovat o její přestavbě v barokním slohu. Ta započala roku 1721. Do roku 1728 byla realizována celá řada úprav. Byla zřízena nová cihlová věž, opraven strop a obvodové zdi kostela. V této době vznikla také ohradní zeď. Chrámová loď byla vybavena novým barokním oltářem. Další úpravy proběhly v letech 1744–1747.³⁴ V pozdějších letech byl kostel několikrát opravován. V roce 1839 dostal chrám nový hlavní oltář a roku 1889 také varhany. Poslední větší změnou bylo zavedení elektřiny roku 1929.³⁵

Křtitelnice:

Opuková³⁶ křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 86 cm a průměru 66 cm. Na kruhovém soklu dřík ve tvaru balustry, lemovaný rouškou ve tvaru festonu. Na něm ve spodní části odstupňovaná půlkulová mísa.

Nádoba:

Cínová nádoba o průměru 35 cm ve tvaru kotlíku opatřená poklopem. Nádoba i poklop jsou bez nápisů či cínařské značky. Obojí nepůvodní. Podle pramenů³⁷ měla dříve křtitelnice ve výbavě bohatě zdobenou cínovou nádobu, která však byla pravděpodobně

³² KRACÍKOVÁ, L. – BELLING, V., *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, s. 41.

³³ Tamtéž, s. 40

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ NPÚ, územní odborné pracoviště Liberec, Bulovka, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 72290/35-2858 (pro určení materiálu).

³⁷ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 43. Fotokopie strojopisu uložená v knihovně Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky

v devadesátých letech 20. století odcizena. Okraj mísy zdobily nápisy v následujícím znění:³⁸

1. řádek: HIC FONS BAPTIS MALIS, CLAVES PETRI TENENTE BENEDICTO XIV, BOHEMIAM REGNATE MARIA THERESIA NATA ARCHIDVCISSA AUSTRIA, ARCH, EPISCOPO, PRAGENSI JOANNE MAURITIO GUSTAVO DE PLANKENHEYM DYNASTA.

2. řádek: ILLVSTRISSIMO AC EXCELLENTISSIMO DOMINO PHILLIPPO JOSEPHO SACRI ROMANI IMPERY COMITE DE GALLAS, VICARIO FORANEO ANTONIO KOPSCH A PROTO PAROCHO BVLLENDORFFENSIUM JOANNE HENRICO WEISS.

3. řádek: EXPIORIVM CATHOLICORVM E[XCEL]LEEN[T]IS[S]INA ERECTVS EST [DIE]30. MARTY. ANNO 1741.

Poklop byl opatřen dvěma městskými znaky a značkou cínaře s iniciálami C H K. Jde pravděpodobně o cínaře Conrada Heinricha Kaldinichera.³⁹

Víko:

Dřevěné víko otevírací konstrukce o výšce 47 cm a průměru 66 cm. Členěné konzolami, které jsou ve spodní části zdobeny akanty. Spodní část víka je opatřena nápisovým pásem s nápisem: „TAUFET SIE/ IM NAMEN/ DES VATERS,/ DES SOHNES, [UND] [DES][H]EILIGEN GEIS[T]ES! /+++/.“

Odkaz na bibli: „*Křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého amen*“.⁴⁰

Víko mělo na vrcholu sousoší křtu Krista, dnes již zcizené, samo je nepůvodní. Dříve byla křtitelnice doplněna víkem ve tvaru osmibokého jehlanu se sousoším Křtu Krista na vrcholu.

Barevnost:

Křtitelnice je mramorována a roušky jsou opatřeny šedým nátěrem. Na víku zbytky metalických nátěrů v barvě zlata, stříbra, bronz. Vnitřek víka proveden v modré barvě.

³⁸ Záznam v pramenu uvádí v nápisích písmeno Y, jedná se pravděpodobně o chybu, protože latina toto písmeno neužívá.

³⁹ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 43.

⁴⁰ *Bible*, Stuttgart 1984, s. 806.

Umístění a stav:

Křtitelnice je umístěna v chrámové lodi nedaleko triumfálního oblouku po levé straně při pohledu k hlavnímu oltáři. Její stav je poměrně dobrý. Na víku poškozeny nápisy a chybí vrcholové sousoší. Jeho zcizení zjištěno v roce 1996.⁴¹

⁴¹ NPÚ územní odborné pracoviště Liberec, Bulovka, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 72290/35-2858 (k určení roku, kdy bylo zcizeno vrcholového sousoší).

Dětřichov – kostel sv. Anny

Historie kostela:

Kostel existoval v obci již v období středověku, ale o jeho podobě se nezachovaly žádné písemné doklady. K původnímu svatostánku byla roku 1619⁴² přistavěna věž. Za svou dnešní podobu vděčí objekt převážně zásadní barokní přestavbě, která proběhla roku 1720.⁴³ Kostel při ní byl rozšířen pro potřeby rostoucí populace. V letech 1889–1890⁴⁴ byla zvýšena věž a proběhla její regotizace.

Křtitelnice:

Empírová pískovcová křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 100 cm a průměru 63 cm. Na čtvercovém soklu dřík ve tvaru balustry, na něm vysoká osmiboká mísa zdobená festony.

Nádoba:

Cínová nádoba ve tvaru kotlíku o průměru 45 cm bez nápisů či cínařské značky. Cínový poklop ve tvaru zvonu zakončený řeckým jetelovým křížem. Na okraji poklopu vyrytý nápis: „Den 16 Novembr. Ao 1786.“, jenž pravděpodobně značí dobu jeho zhotovení.

Víko:

Dřevěné víko otevírací konstrukce o výšce 42 cm a průměru 63 cm. Zdobeno v dolní části akantovými úponky, v horní empírovými rozetami. Na vrcholu bylo umístěno sousoší křtu Krista.

⁴² KRACÍKOVÁ, L. – BELLING, V., *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, s. 45.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

Barevnost:

Křtitelnice polychromována hnědým a zeleným mramorováním. Festony jsou opatřeny metalickým nátěrem v barvě zlata stejně jako akantové úponky a rozety na víku.

Umístění a stav:

Křtitelnice je umístěna pod triumfálním obloukem nalevo při pohledu k hlavnímu oltáři. V době výzkumu měla značně poškozený nátěr a je odlomena část odstupňování ve spodku mísy. Na víku chybí vrcholové sousoší. Jeho zcizení zjištěno roku 1996.⁴⁵ Křtitelnici vytvořil roku 1786 sochař Anton Suske.⁴⁶ Roku 1808⁴⁷ ji vyzdobil Bartalo z Liebenthalu a roku 1910⁴⁸ prošla opravou.

⁴⁵ NPÚ územní odborné pracoviště Liberec, Děřichov, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 74267/35-2902 (k určení roku zcizení vrcholového sousoší).

⁴⁶ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 34–35.

⁴⁷ SOKA Liberec, Archiv obce Děřichov 1760–1945, Obecní kronika Děřichov 1409–1945, s. 29.

⁴⁸ Tamtéž s. 136.

Frýdlant v Čechách – kostel Krista Spasitele

Historie kostela:

Evangelický kostel Krista Spasitele byl vybudován v historizujícím stylu v letech 1902–1904⁴⁹ podle návrhu Julia Rolffse z Bonnu. Výstavbu realizovala firma Appelt&Hampel z Frýdlantu.⁵⁰ V roce 1912⁵¹ byla naproti kostelu, také podle návrhu J. Rolffse, zřízena nová fara.

Křtitelnice

Novogotická dřevěná křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 154 cm a průměru 69 cm. Na šestibokém soklu odstupňovaná patka. Na ní dřív zdobený řezbou ve tvaru gotických oken zakončených obloukem ve tvaru trojlistu, v horní části římsa. Na ní, odspodu se rozšiřující, mělká šestiboká mísa při horním okraji lemována nápisem: LASSET DIE KINDLEIN ZU MIR KOMMEN UND WEHRET IHNEN NICHT DENN SOLCHER IST DAS REICH GOTTES.

Odkaz na bibli: „*Nechte děti a nebraňte jim přijít ke mně; neboť takovým patří nebeské království*“.⁵²

Nádoba:

Vnitřní cínová nádoba ve tvaru mělkého talíře o průměru 41 cm. Ve středu nádoby rytina s motivem křtu Krista. Široký okraj je lemován nápisem: WER DA GLAUBET UND GETAUFT WIRD DER WIRD SELIG WERDEN. EV. MARC. 16, 16

Odkaz na bibli: „*Kdo uvěří a dá se pokřtít, bude spasen.*“⁵³

Na okraji také menší nápis: G. A. FRAUENVEREIN KAMEN z I/S.⁵⁴ 1884

⁴⁹ NEŠPOR, Zdeněk – ALTOVÁ, Blanka, *Encyklopedie moderních evangelických (a starokatolických) kostelů Čech, Moravy a českého Slezska*, s. 139.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² *Nový zákon*, Praha 1989, s. 85.

⁵³ Tamtéž s. 176.

⁵⁴ Saská Kamenice, Chemnitz.

Víko:

Dřevěné šestiboké víko o výšce 48,5 cm a průměru 68 cm, zužující se do špice, zakončené kytkou. Kromě špice s kytkou a hran je většina povrchu zdobená motivem šupin.

Barevnost:

Křtitelnice je opatřena hnědým lakem se zbytky zlatavého metalického nátěru na víku a písmenech textu lemujícího mísu.

Umístění a stav:

Křtitelnice je umístěna v chrámové lodi poblíž u triumfálního oblouku. Vpravo při pohledu k hlavnímu oltáři. Její stav je dobrý, jen na nádobě silná oxidace.

Frýdlant v Čechách – kostel Nalezení sv. Kříže

Historie kostela:

Děkanský kostel Nalezení svatého Kříže je jednou z nejstarších památek ve Frýdlantu. Jeho počátky se kladou do přelomu 13. a 14. století.⁵⁵ Po konci husitských válek ve druhé polovině 15. století bylo zřízeno presbyterium, rekonstruována věž a roku 1551⁵⁶ přistavěno podélné trojlodí. Tuto renesanční práci prováděli italští stavitelé, díky nimž se zde objevují prvky nově se prosazující renesance. Velice zajímavým renesančním dílem je redernská pohřební kaple ze šedesátých let 16. století s monumentální sochařskou výzdobou od Gerharda Heinricha. V letech 1782–1783⁵⁷ došlo k rozsáhlým úpravám interiéru. Další větší změny spadají do let 1889–1892, kdy byl kostel regotizován.⁵⁸ Roku 1999⁵⁹ prošel chrám rozsáhlou rekonstrukcí a práce pokračují v dalších prostorách stavby.

Křtitelnice:

Renesanční pískovcová křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 106 cm a průměru 88 cm. Na nízkém obdélném soklu noha ve tvaru komolého jehlanu obložená osmi volutami; čtyři silnější ve směrech do rohů soklu jsou zdobené postavami sedících andělů držících knihu, slabší voluty mezi nimi v horní části okřídlenými hlavičkami andělů. Noha přechází v krátký prstenec, na němž se střídají triglyfy s fasetami, nad ním válcovitá mísa členěná pomocí čtyř výklenků, mezi nimiž jsou reliéfy s motivy ze Starého a Nového zákona. Na spodní části mísy je osm okřídlených hlaviček andělů. Hlavičky ve směru do rohů podkladové mísy jsou vystouplejší a plynule přecházejí ve výklenky nad ně umístěné, které se skládají ze soklu ozdobeného rozetami; na něm stojí dva jónské sloupy nesoucí kladí, nad kterým nápis se

⁵⁵ POCHE, E. a kol., *Umělecké památky Čech I*, s. 351.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ ANDĚL, R. – KARPAŠ, R. a kol., *Frýdlantsko*, s. 49.

⁵⁹ Tamtéž.

jménem evangelisty, umístěného v nice mezi nimi. Nad postavami evangelistů, kteří jsou zpodobnění se svými atributy, je vždy ještě drobná okřídlená hlavička anděla.

1. výklenek nalevo při pohledu z jihu: S LVCAS (sv. Lukáš)
2. výklenek napravo při pohledu z jihu: S IOHANNES (sv. Jan)
3. výklenek nalevo při pohledu ze severu: S MATHEUS (sv. Matouš)
4. výklenek napravo při pohledu ze severu: S MARCUS (sv. Marek)

Mezi výklenky s evangelisty vždy obdélníkový reliéf s výjevem ze Starého nebo Nového zákona, nad kterým je nápis s citátem z Bible.

1. Reliéf umístěný mezi sv. Lukášem po levé straně a sv. Janem vpravo zpodobňuje potopu světa. Je na něm vyobrazena zkáza lidí, stromů v rozbouřené vodě, na které pluje Noemova archa. Nad scénou jsou zvlněná oblaka. Nad reliéfem je umístěn nápis: FACTVM EST DILVIVM QVADRAGIN / TA DIEWVS SVPER TERRAM ET MVL/ TIPLICATÆ SVNT AQVÆ GENESIS 7

Odkaz na bibli: „*Potopa na zemi trvala čtyřicet dní, vod přibývalo.*“⁶⁰

2. Reliéf umístěný mezi sv. Janem po levé straně a sv. Matoušem vpravo zpodobňuje zánik egyptské armády v Rudém moři. Uprostřed reliéfu postava Mojžíše s rukou vztyčenou. Nalevo od něj židovské ženy, děti a muži. Napravo žena s dítětem jako poslední zachráněná. Za ní je již rozbouřené moře, v němž tone egyptský jezdec. Nad reliéfem je umístěn nápis: REVERSÆ SVNT AQVÆ ET OPERVE / RVNT CVRRVS ET EQVITES PHARAONIS / EXODI 14

Odkaz na bibli: „*Vody se vrátily, přikryly vozy i jízdu celého faraónova vojska*“⁶¹

3. Reliéf umístěný mezi sv. Matoušem po levé straně a sv. Markem po pravé straně zpodobňuje křest Krista v řece Jordán. Kristus stojí v rozbouřené vodě řeky, napravo od něj postavy kněze a Jana Křtitele. Nalevo je zobrazen obrys města Jeruzalém. Nad celou scénou oblaka, v nichž stojí postava Boha otce. Pod reliéfem umístěná kartuše nese vysekaný letopočet 1760. Nad reliéfem zůstala prázdná ohraničená plocha bez nápisu.

⁶⁰ Bible, Stuttgart 1984, s. 22.

⁶¹ Tamtéž, s. 68.

4. Reliéf mezi sv. Markem po levé straně a sv. Lukášem po pravé straně zpodobňuje Krista jako přítele dětí. Kristus zde chová dítě na jedné ruce a hladí hlavu jiného, které se ho drží za oděv. Z obou stran jej obklopují ženy a děti. Pod reliéfem je umístěn perlovec s datem 1569.⁶² Nad reliéfem je umístěn nápis: SINITE PVEROS ET NE PROHIBEATIS EOS / AD ME VENIRE TALIVM EST REGNVM CELORVM / MATTEI 19

Odkaz na bibli: „*Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské*“.⁶³

Nádoba:

Měděná nádoba ve tvaru hlubokého talíře o průměru 61,5 cm na okraji opatřená nápisem 1889 JOHANN HEDERER 19/9 FRIEDLAND. Nádoba je doplněna cínovým poklopem o průměru 63.5 cm, zpevněným dvěma kovanými železnými pásy a opatřeným dvěma uchy. Unikátní je jeho výzdoba sestávající na horní straně z vytepávaného květinového ornamentu a textu lemujícího jeho okraj.

Nápis má následující znění: ANNO 1740 DER ZEIT DECANVS IOAN: FRIED: LEVBNER TIT: CAPEL ANTONIVS HEINTSCHEL, FELIX WEISER, [V]ORSTEHER DER KIIRCHEN, IOSEPH ALEXIVS LANNKISCH, PHILIP MENZEL, ANTON VIELKIND

Spodní strana víka je zdobena vytepávanými kruhy. Podle literatury⁶⁴ by se zde měly také nacházet tři cínařské značky, bohužel kvůli silné oxidaci nebylo možné toto sdělení potvrdit. Měly se podobat cínařské značce na umyvadlu z roku 1748 umístěnému v sakristii kostela sv. Vavřince v Chrastavě.⁶⁵

Víko:

Barokní dřevěné víko otevírací konstrukce ve tvaru válce, na kterém je posazená část v podobě zvonu. Celková výška včetně vrcholového sousoší činí 150 cm a průměr 88 cm. Válcovitá architektonicky členěná část je bohatě zdobena akanty a zvonovitá část volutami ve vzhledu akantových rozvilin stáčejších se do podoby písmen C a G. Jedná se pravděpodobně

⁶² POCHE, E. a kol., *Umělecké památky Čech I*, s. 352.

⁶³ *Bible*, Stuttgart 1984, s. 796.

⁶⁴ KÜHN, K. F., *Der Renaissance Taufstein vom Jahre 1569 in der Ercdekanalkirche zu Friedland i. B.*, in: *Heimat-Jahrbuch 1938 der Pfarrgemeinde Friedland i. B.*, s. 29.

⁶⁵ KÜHN, K. F., *Topographie der historischen und kunstgeschichtlichen Denkmale im Bezirke Reichenberg*, s. 137.

o iniciály jména Christian Clam-Gallas.⁶⁶ Na vrcholu víka je umístěno sousoší křtu Krista. Na akantovém listu klečící Kristus, vedle něho stojící Jan Křtitel. Nad nimi je umístěn Duch svatý v podobě holubice ve svatozáří a v oblacích. Jako autor je někdy uváděn J. Suske.⁶⁷ Víko je podobné motivem i provedením odcizenému víku z křtitelnice v Hejnicích.

Barevnost:

Křtitelnice v bílé barvě materiálu jen s drobnými zbytky modrého nátěru. Víko je natřeno šedě a některé části rozvilin zeleně. Svatozář kolem Ducha svatého je opatřena metalickým zlatavým nátěrem stejně jako perlovec lemující některé akantové rozviliny.

Umístění a stav:

Křtitelnice se dříve nacházela v redernské kapli, ale po rekonstrukci byla roku 1889 přenesena do severního ramena příčné lodi, kde stojí umístěna na kruhovém vyvýšeném stupni.⁶⁸ Stav její kamenné části je dobrý, ale postavy evangelistů jsou značně poškozené. Sv. Lukáš má uraženou paži a sv. Matouš hlavu, která byla nahrazena valounem. Na nádobě uvnitř je silná oxidace. Nástavec je silně napaden červotočem; v důsledku toho se některé jeho části již rozpadají. Dále chybí praporec v ruce Jana Křtitele na vrcholovém sousoší.

Renesanční křtitelnice se svým zpracováním a výzdobou naprosto vymyká běžné produkci na Frýdlantsku. Je velmi pravděpodobné, že se jedná o práci z německého prostředí, kde podobné typy nacházíme v sousedním Sasku i ve Slezsku. Křtitelnice vznikla roku 1569, kdy Frýdlant vlastnil původem slezský rod Redernů. Je proto možné, že ji nechali zhotovit ve formě, která byla v jejich domovině běžná. Tvůrce křtitelnice je neznámý, ovšem dílo se značně podobá křtitelnici z roku 1555 v Sophienkirche v Drážďanech, jejímž autorem je sochař Hans Walther II.⁶⁹ Tato podobnost a také to, že rodina Waltherů pracovala na některých dílech v Čechách⁷⁰ právě pro rod Redernů, by naznačovala původ z okruhu tvorby této rodiny. Poklop datovaný rokem 1740 a víko datované 1760 jsou již barokní, ovšem i přes rozdílnost slohů se s křtitelnicí skvěle doplňují a jejich spojením vzniká dílo pro Frýdlantsko naprosto výjimečné kvality.

⁶⁶ KÜHN, K. F., *Der Renaissance Taufstein vom Jahre 1569 in der Ercdekanalkirche zu Friedland i. B.*, in: Heimat-Jahrbuch 1938 der Pfarrgemeinde Friedland i. B., s. 28. (Tato interpretace od K. F. Kühna ovšem není příliš pravděpodobná s ohledem na typ předmětu.)

⁶⁷ POCHE, E. a kol., *Umělecké památky Čech I*, s. 352.

⁶⁸ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 196.

⁶⁹ VOLLMER, H. – BECKER, F. – THIEME, U., *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, s. 115.

⁷⁰ Vytvořili například náhrobek pro starší generaci Redernů ve frýdlantském kostele Nalezení sv. Kříže.

Hejnice – chrám Navštívení Panny Marie

Historie kostela:

Podle novějšího podání vznikly kaplička a poutní místo v Hejnicích již v roce 1211.⁷¹ Spolehlivějším pramenem jsou míšenské církevní záznamy, které zmiňují k roku 1346⁷² existenci hejnického oltářníka. V 15. století byl postaven nový kostel, vysvěcený roku 1498⁷³ míšeňským biskupem ze Salhausenu. Za Redernů v letech 1558–1621 zde převládlo protestantské vyznání. Po třicetileté válce v Království českém došlo ke značné emigraci a obyvatelstvo se později díky misijní činnosti vrátilo k dřívějšímu vyznání. Hrabě František Ferdinand z Gallasu dal roku 1679⁷⁴ kolem kostela postavit krytý ochoz jako ochranu poutníků před nepřízní počasí. V roce 1691⁷⁵ byl zdejší kostel prohlášen za řádový a v následujícím roce předán řádu františkánů. Brzy potom byla zahájena stavba klášterní budovy podle plánů italského stavitele Marka Antonia Canevalleho. V následujících letech stoupal počet poutníků a stávající budova se stala nedostačující. Proto bylo přikročeno k její přestavbě. Ta proběhla pravděpodobně podle plánů architekta Bernharda Fischera z Erlachu a realizoval ji pražský stavitel Tomáš Haffenecker. Nový chrám byl slavnostně vysvěcen v roce 1725.⁷⁶ Dne 1. května 1761 zde řádil požár, jemuž padly za oběť střecha a hlavní oltář.

Ve dvacátém století v areálu několikrát proběhly restaurátorské práce. V prostorách bývalého kláštera bylo zřízeno roku 2000 Mezinárodní centrum duchovní obnovy, které funguje dosud.

⁷¹ ANDĚL, R. – KARPAŠ, R. a kol., *Frýdlantsko*, s. 65. (pravděpodobnější je ovšem rok 1311).

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

Křtitelnice:

Dřevěná empírová křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 107 cm a průměru 84 cm. Na osmistěnném soklu stojí balustrový dřívěk nesoucí odstupňovanou osmistěnnou mísu ve spodní části zdobenou pletencem a v horní rozetami.

Nádoba:

Cínová nádoba ve tvaru kotlíku o průměru 44,2 cm. Je opatřena značkou cínaře, jinak hladká bez nápisů či datace. Cínový poklop ve tvaru zvonu o průměru 44,5 cm s jetelovým křížem na vrcholu. Na dolním okraji vyryt nápis: “Den 20. Novembris A.o. 1786”.

Víko:

Dřevěné víko otevírací konstrukce ve tvaru sniženého odstupňovaného zvonu o výšce 165 cm a průměru 84 cm. Zdobené ve spodní části vavřínovými festony, v horní pletencem. Na vrcholu sousoší křtu Krista, nad ním holubice umístěná ve svatozáři.

Barevnost:

Původně červenohnědé a šedé mramorování.⁷⁷ Dnes je křtitelnice opatřena zeleným mramorováním, některé části hnědou barvou. Na ozdobné prvky byl použit metalický nátěr v barvě zlata.

Umístění a stav:

Křtitelnice stojí ve východní chrámové boční kapli Panny Marie a její stav je dobrý. Vrcholové sousoší je kopií původního, které bylo ukradeno v roce 1990 a nahrazeno novým od rakouského řezbáře R. Huttmana z roku 1991.⁷⁸

Křtitelnice pochází z roku 1786 a sochař Anton Suske k jejímu zhotovení vytvořil tři návrhy ve vrcholně barokní formě.⁷⁹ Vytvořena byla ovšem v klasicistní podobě. Její štafírování provedl Franz Hefter z Frýdlantu.⁸⁰

⁷⁷ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 245.

⁷⁸ NPÚ–územní odborné pracoviště Liberec, Hejnice, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 76136/35-2939 (pro určení sochaře nového vrcholového sousoší).

⁷⁹ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 245.

⁸⁰ Tamtéž.

Jindřichovice pod Smrkem – kostel Nejsvětější Trojice

Historie kostela:

Počátky kostela v Jindřichovicích se kladou do doby 14.–15. století.⁸¹ Původní objekt byl spolu s obcí pravděpodobně roku 1431⁸² poničen a následně chátral. Proto proběhla výstavba nové budovy umístěné o několik set metrů dál. Dnes stojící stavba vznikla roku 1670 rozšířením původní kaple. V roce 1717 získal svatostánek nový presbytář. Roku 1775 a někdy kolem roku 1800 byl kostel přestavován.

Křtitelnice:

Renesanční opuková⁸³ křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 95 cm a průměru 52 cm. Na kruhovém soklu stojí hladký válcovitý dřík při spodním okraji lemovaný rokokovým ornamentem. Na něm je posazena vysoká válcovitá mísa. Spodní část má tvar polokoule a je ozdobena dvěma protilehle umístěnými rokokovými kartušemi, z nichž jedna je vyplněna nápisem: MBL OHM sdv . Druhá je bez nápisu, ale nalevo od ní jsou vytesány číslice 17 a napravo číslice 75. Hlavní válcovitá část mísy je z jedné strany pokryta kartuší s nápisem: LASSET DIE KINDELEIN ZV/MIHR KOMMEN VND WERET/IHNEN NICHT DEN SOLCH/ER IST DAS REICH GOTTES LVCS AM 18.

Odkaz na bibli: „*Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské*“.⁸⁴

Kartuši drží z obou konců postavy andělů. Z druhé strany je mísa ozdobena reliéfem křtu Krista. Uprostřed v Jordánu klečící Kristus, napravo vedle něho stojící Jan Křtitel, z jehož ruky stéká voda na Kristovu hlavu, nad kterou se vznáší holubice. Nalevo od Krista postava

⁸¹ L. KRACÍKOVÁ–V. BELLING, *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, s. 73.

⁸² Tamtéž.

⁸³ NPÚ územní odborné pracoviště Liberec, Jindřichovice p. Smrkem, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 80800/35-2996 (určení kamene).

⁸⁴ *Bible*, Stuttgart 1984, s. 796.

anděla v nařaseném rouchu. Celou scénu z obou stran ohraničují stromy. Uvnitř mísy je vyrytá datace 1596.

Nádoba:

Vnitřní nádoba je nová, keramická. Původní cínová nádoba se zvlněným okrajem a nápisem ANNO 1775 chybí.⁸⁵

Víko:

Dřevěné osmiboké víko ve tvaru sníženého zvonu s latinským křížem na vrcholu. Uvnitř s datací 30. 10. 1893.

Barevnost:

Křtitelnice i víko jsou opatřeny bílým nátěrem, kříž na vrcholu metalickým nátěrem v barvě zlata.

Umístění a stav:

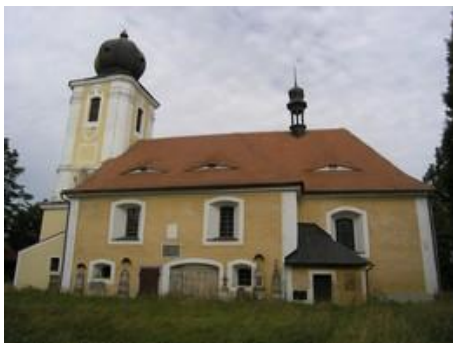
Křtitelnice stojí v chrámové lodi u triumfálního oblouku nalevo při pohledu k hlavnímu oltáři a je v dobrém stavu. Její horní okraj je ovšem mírně olámaný a cínová nádoba chybí.

Křtitelnice vznikla v roce 1596, ovšem později byla rozebrána a po rokokových úpravách znovu sesazena roku 1775.⁸⁶ Její víko je výrazně novější podle datace uvnitř víka bylo vytvořeno roku 1893.

⁸⁵ NPÚ územní odborné pracoviště Liberec, Jindřichovice p. Smrkem, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 80800/35-2996 (informace o vzhledu nádoby) .

⁸⁶ Tamtéž. (informace o rozebrání).

Krásný Les – kostel sv. Heleny

Historie kostela:

Počátky kostela v Krásném lese klademe již do 14. století.⁸⁷ Svatostánek je příkladem raně gotické sakrální architektury na Frýdlantsku a po dlouhou dobu byl jen mírně upravován. V roce 1725⁸⁸ proběhla přístavba věže a na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 18. století prošel kostel zásadní barokní přestavbou.⁸⁹ Tu provedl stavitel Josef Thum⁹⁰ podle projektu Johanna Josepha Kunze.⁹¹ Většina vybavení interiéru pochází z 19. století, a to včetně hlavního oltáře z roku 1895.⁹² V roce 1907 získal kostel nové dláždění. Roku 1992 kostel utrpěl poškození požárem a poté proběhla jeho rekonstrukce.⁹³

Křtitelnice:

Empírová pískovcová křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 94 cm a průměru 52,5 cm. Na čtvercovém soklu stojí krátký dřík v dolní části zdobený čtyřmi akantovými listy. Na něm mísa ve tvaru obráceného zvonu ve spodní části zdobená motivem listů stejně jako její horní zesílený okraj.

Nádoba:

Křtitelnice je bez vnitřní nádoby. Dříve neznačená nádoba o průměru 30 cm.⁹⁴

⁸⁷ ANDĚL, R. – KARPAŠ, R. a kol., *Frýdlantsko*, s. 224.

⁸⁸ L. KRACÍKOVÁ – V. BELLING, *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, s. 79.

⁸⁹ Tamtéž s. 80.

⁹⁰ *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. s. 661.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 364.

Víko:

Kovové hladké víko ve tvaru zvonu ovinuté hadem, držícím v tlamě jablko. Je bez nápisů či datace.

Barevnost:

Křtitelnice se dochovala v barvě materiálu, bez nátěrů. Víko je opatřeno metalickým nátěrem v barvě zlata. V době vzniku byla opatřena šedou barvou, listy zelenou.⁹⁵

Umístění a stav:

Křtitelnice je umístěna v sakristii napravo od vchodu a její stav je dobrý. Víko bylo v době fotografování opatřeno novým nátěrem.

Křtitelnice vznikla roku 1824 a vyhotovil ji sochař J. Stöcker v Marienthalu za 20 tolarů jako náhradu za starší, dnes již nedochovanou křtitelnici, zhotovenou sochařem Antonem Suskem v roce 1796.⁹⁶

⁹⁵ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 363.

⁹⁶ Tamtéž.

Ludvíkov pod Smrkem – kostel sv. Petra a Pavla

Historie kostela:

Nejstarší zmínku o existenci kostela v Ludvíkově pod Smrkem nacházíme v odpustkové listině z roku 1488.⁹⁷ O původní podobě kostela se nedochovaly písemné ani obrazové prameny. V první polovině 16. století prošel kostel přestavbou a byla přistavěna věž, dokončená pravděpodobně roku 1560.⁹⁸ Roku 1743 získala věž novou makovici.⁹⁹

V letech 1868–1869¹⁰⁰ proběhla přístavba hřbitovní kaple a počátkem 20. století byla věž vybavena novým schodištěm. Další větší změnou se stalo zavedení elektrického osvětlení roku 1914.¹⁰¹

Křtitelnice:

Pozdně gotická pískovcová křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 120 cm a průměru 56 cm. Na osmistěnném soklu stojí osmistěnná patka, dřík a hlavice. Na ní osmistěnná mísa ve spodní části s hranami stočenými vzhůru s posunem o jedno pole. V horní části ji zakončuje skosená římsa. Vše bez nápisů, datace či ornamentů.

Nádoba:

Křtitelnice je bez vnitřní nádoby.

Víko:

Dřevěné víko ve tvaru nízkého osmibokého jehlanu o výšce 49 cm a průměru 63 cm s latinským křížkem na vrcholu. Víko je bez nápisů či datace, ale uvnitř je vlepen list s německým, kurentem psaným textem o historii kostela. To je výjimečné, protože se nikde ve zkoumaném regionu nic podobného nenalézá.

⁹⁷ KRACÍKOVÁ, L. –BELLING, J., *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, s. 86.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž, s. 87.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

Znění textu:

Unter der Regierung Sr. Majestät
des Kaisers Franz Josef I. & Papst Leo XIII.

Im Jahre Ein Tausend

acht hundert sechs und neun-

zig (1896) wurde über Anregung des Herrn

KK. Conservators alterthümlichen Baudenkmahe

[Pro]fessors Rudolf Müller aus Reichenberg dieser Tauf-

stein, welcher durch langen Zeit unbenützt als solcher, nur als Stüt-

ze der Kanzel diente, neu restauriert und aufgestellt. Die Stein-

metzerarbeit – neuen Fuß und Hals – besorgte der Bildhauer Herr Julius

Lange aus Neustadtl, den Holzdeckel dazu verfertigte der Tischler-

meister Herr Ferdinand Ullrich No 35 in Lusdorf, die Kosten wur-

den bezahlt durch die Gemeinde unter Beihilfe des Herrn

Grafen Franz von Clam-Gallas als Patronats Herrn; Pfarrer in

Neustädtl wohin Lusdorf dermal als Filiale gehört [nečitelná vsuvka] der hochwürdige

Herr Franz Jommrich gebürtig aus Friedland, Kapläne die Herrn

Hochw. PP. Franz Moidnel [?] aus Böhm. Laipa und Anton Knechtl,

Gemeindevorsteher in Lusdorf Johann Adolf Stelzig Gastwirth N. 6

Gemeinderäthe, Eduard Blumrich No 35 Josef Neumann Bauer N 16

Franz Neumann Bauer No 47 und Josef Rösler

Steinmetzmeister No 132 letzterer in Uiberschaar.

Die Schüssel des Taufbeckens soll aus uralter

Zeit (vielleicht dem 12ten Jahrhundert) stam[m]en.

Lusdorf am 19. Feber 1897.

Barevnost:

Křtitelnice je bez nátěru v původní barvě materiálu. Dřevěné víko je opatřeno hnědým nátěrem.

Umístění a stav:

Křtitelnice stojí v předsíni kostela, vpravo od vchodu. Je v dobrém stavu a bez poškození. Víko není původní.

Podle informací nalézajících se na listu vlepeném do víka křtitelnice, který je datován 19. 2. 1897, byla křtitelnice obnovena na popud libereckého konzervátora prof. Rudolfa Müllera. Dříve nebyla používána a sloužila pouze jako podpěra kazatelny. Z toho důvodu byla restaurována a znovu sesazena. Kamenické práce, totiž zhotovení nové nohy a krku, provedl sochař Julius Lange z Nového Města pod Smrkem, dřevěné víko vytvořil stolařský mistr Ferdinand Ullrich z Ludvíkova. Náklady zaplatila obec s pomocí patronátního pána, jímž byl tehdy Franz hrabě Clam-Gallas (1854–1930). Farářem v Novém Městě pod Smrkem, kam tehdy Ludvíkov spadal jako filiálka novoměstské farnosti, byl Franz Jommrich, frýdlantský rodák, kaplany byli Franz Moidnel¹⁰² z České Lípy a Anton Knechtel. Obecním představeným v Ludvíkově byl Johann Adolf Stelzig, hostinský, obecními zastupiteli byli zahradník¹⁰³ Eduard Blumrich, pak Ferdinand Ullrich, mistr stolařský a stavitel, sedlák Josef Neumann, sedlák Franz Neumann a mistr kamenický Josef Rösler, poslední kamenický mistr v Přebytku (u Ludvíkova pod Smrkem). Samotná mísa je údajně velice stará, snad už ze 12. století, to se ovšem s ohledem na postup osidlování a christianizaci oblasti Frýdlantska nezdá pravděpodobné. Lze předpokládat, že vznikla spíše v období 14. nebo 15. století.

¹⁰² Příjmení nelze přesně přechíst.

¹⁰³ Zde ve smyslu vlastníka malé výměry půdy u domku.

Nové Město pod Smrkem – evangelický kostel Lutherův hrad

Historie kostela:

Základní kámen evangelického kostela zvaného kdysi Lutherův hrad byl položen 8. května 1911. Již 11. srpna 1912 byla stavba vysvěcena.¹⁰⁴ Kostel projektoval berlínský architekt Otto Bartning.¹⁰⁵ Jeho pojetí stavby, při němž se spojily kostel, sborový sál a fara do jedné budovy, je na tehdejší dobu značně pokrokové. Výstavbu provedl Rudolf Hampl z Frýdlantu. Vyžádala si náklad 84 000 K.¹⁰⁶

Křtitelnice:

Secesní dřevěná křtitelnice ve tvaru moderního kalichu o výšce 92 cm a průměru 66 cm. Na patce ve tvaru osmibokého komolého jehlanu hladký osmiboký dřív, jehož horní okraj je zakončen stupňovitou římsou. Na něm stojí mělká osmiboká mísa, jejíž horní okraj je zdoben řezbou s motivem ryb ve vlnách.

Nádoba:

Cínová nádoba ve tvaru mělkého talíře o průměru 30 cm ve středu zdobená jetelovým křížem a nápisovým polem s nápisem: LASSET DIE KINDLEIN ZU MIR KOMMEN UND WEHRET IHNEN NICHT DENN SOLCHER IST DAS REICH GOTTES

Odkaz na bibli: „*Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské*“.¹⁰⁷

¹⁰⁴ NEŠPOR, Zdeněk R. – ALTOVÁ, Blanka. *Encyklopedie moderních evangelických (a starokatolických) kostelů Čech, Moravy a českého Slezska*, s. 317.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ *Bible*, Stuttgart 1984, s. 796.

Víko:

Dřevěné víko o výšce 25 cm a průměru 63 cm. Má tvar nízkého zvonu, v přibližně polovině výšky je odstupňované a zakončené malou vázou.

Barevnost:

Křtitelnice je opatřena tmavě hnědým lakem.

Umístění a stav:

Křtitelnice je umístěna ve sborovém sálu a do kostela se přináší jen v době křtu. Její stav je dobrý.

Křtitelnice patří k součástem původního mobiliáře kostela, takže její vznik lze datovat pravděpodobně k roku 1911.¹⁰⁸

¹⁰⁸ ŠTERNOVÁ, Petra, *Architekt Otto Bartning a jeho „Lutherův hrad“ v Novém Městě pod Smrkem*, in: Sborník Národního památkového ústavu územního odborného pracoviště v Liberci 2008, s. 95–102.

Nové Město pod Smrkem – kostel sv. Kateřiny Alexandrijské

Historie kostela:

Kostel v Novém Městě pod Smrkem byl postaven v roce 1607,¹⁰⁹ a to za dobu kratší než půl roku. Rychlá výstavba se ovšem odrazila v kvalitě budovy. V roce 1797¹¹⁰ bylo přistoupeno k renovaci a nakonec byl v roce 1821¹¹¹ celý kostel zbořen a nahrazen novostavbou. Z původního objektu zůstala zachována pouze část věže. Nedochovalo se ani původní vybavení interiéru.

Křtitelnice:

Kamenná klasicistní křtitelnice ve tvaru válce o výšce 100 cm a průměru 61 cm. Spodní rozšířená část přechází v tělo křtitelnice, které je v horní polovině opásané vavřínovou girlandou. Horní zesílený okraj je zdoben palmetami. Podle výzdoby lze datovat vznik kolem roku 1800.

Nádoba:

Cínová nádoba o průměru 46 cm ve tvaru mísy. Je bez ozdob, nápisů či cínařských značek a datace.

Víko:

Jednoduché odklápecí víko o výšce 19 cm a průměru 46 cm ve tvaru nízkého válce, v horní části vyduté a na vrcholu zakončené čtyřmi listy, na kterých stojí piniová šiška, je stejně jako nádoba bez nápisů či datace.

Barevnost:

Křtitelnice je hnědě mramorovaná, ve spodní části opatřena hnědočerveným nátěrem. Ornamenty jsou natřeny zlatavou metalickou barvou. Víko je ponecháno v barvě materiálu.

¹⁰⁹ ANDĚL, R. – KARPAŠ, R. a kol., *Frýdlantsko*, s. 108.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

Umístění a stav:

Křtitelnice stojí pod triumfálním obloukem, po pravé straně ve směru k hlavnímu oltáři a je v dobrém stavu. Nádoba zoxidovaná. Na spojovacím pantu, mezi víkem a křtitelnicí, rez.

Pertoltice – kostel sv. Jošta

Historie kostela:

Kostel sv. Jošta v Pertolticích byl založen již ve středověku. V 18. století proběhlo jeho rozšíření a přestavba do barokní podoby.¹¹²

Křtitelnice:

Dřevěná klasicistní křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 102 cm a průměru 60 cm. Na nízkém čtvercovém podstavci stojí krátká balustrová noha zdobená akanty, na ní je posazena válcovitá mísa po obvodu zdobená závěsnými šátkami s třásněmi a čtyřmi svislými píšťalami umístěnými v drážkách. Vše bez nápisů či datace. Vznik pravděpodobně kolem roku 1800.

Nádoba:

Vnitřní nádoba byla ukradena pravděpodobně v devadesátých letech 20. století.¹¹³ Podle pramenů se jednalo o cínovou nádobu bez nápisů či cínařských značek.¹¹⁴

Víko:

Dřevěné víko ve tvaru stlačené polokoule o výšce 30 cm a průměru 60 cm zdobené akanty, na vrcholu s malým soklem, na kterém bylo umístěno sousoší křtu Krista.¹¹⁵

¹¹² POCHÉ, E. a kol., *Umělecké památky Čech*, sv. 1, Praha 1978, s. 303.

¹¹³ NPÚ – územní odborné pracoviště Liberec, Pertoltice, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 78293/35 – 3084 (zmizení nádoby zjištěno 30. 5. 1996).

¹¹⁴ KÜHN, K. F., *Landkreis Friedland I–V*, s. 323.

¹¹⁵ NPÚ – územní odborné pracoviště Liberec, Pertoltice, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 78293/35 – 3084 (poznámka z 9/2001, že je sousoší uschováno na děkanství ve Frýdlantě a chystá se jeho restaurování.)

Barevnost:

Křtitelnice opatřena novodobým nátěrem zelené, hnědé, bílé a metalické zlatavé barvy.

Umístění a stav:

Křtitelnice je umístěna vlevo od hlavního oltáře z pohledu z lodi. Její stav je dobrý, ale chybí vnitřní cínová nádoba a vrcholové sousoší.

Raspenava – kostel Nanebevzetí Panny Marie

Historie kostela:

Kostel v Raspenavě je doložen již k roku 1346¹¹⁶ v seznamech míšeňské diecéze. Původní jednoduchá budova byla v pozdějších letech radikálně přestavěna. Roku 1622¹¹⁷ získal kostel kamennou věž. K jeho přeměně do barokního slohu došlo roku 1726.¹¹⁸ Pro nedostatečnou kapacitu se přikročilo v letech 1906–1907 ke stavbě nového kostela.¹¹⁹ Tu provedla frýdlantská firma Appelt & Hampel ve slohu

pseudobarokním.

Křtitelnice

Mramorová křtitelnice ve tvaru nízkého kalichu o výšce 95 cm a průměru 80 cm. Na 27cm vysokém soklu ve tvaru osmistěnu stojí dřík. Na něm mělká, taktéž osmistěnná mísa, v horním okraji lemována nápisem: PATEN GESCHENK ZUR GLOCKENWEIHE 1906 JOHANNA RICHTER GEB KIRCH x JENNY EDLE V. HEINTSCHEL GEB RICHTER x ELSA EDLE V SIEGMUND GEB. RICHTER xxx¹²⁰

Nádoba:

Vnitřní nádoba nepůvodní, plastová.

Víko:

Dřevěné víko otevírací konstrukce o výšce 125 cm a průměru 71 cm tvořené osmihrannou nízce vydutou deskou uprostřed zdobenou piniovou šiškou, na ní čtyři k vrcholu se sbíhající konzoly opásané květinovou girlandou. Na konzolách polokoule zakončená Duchem svatým ve svatozáři.

¹¹⁶ VINKLÁT, Pavel D. – FILIPOVÁ, D., *Raspenava město na Smědě*, s. 100.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tři kříže jsou symbolem pro Nejsvětější Trojici. (Křtí se ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého).

Barevnost:

Křtitelnice v přírodním červeném zabarvení materiálu. Na víku metalické nátěry v barvě zlata, stříbra a bronzu.

Umístění a stav:

Křtitelnice je umístěna v hlavní lodi po levé straně ve směru k hlavnímu oltáři, přímo u triumfálního oblouku. Stav křtitelnice je poměrně dobrý, mísa je však prasklá a puklina vede až do dřívku. Vznikla zřejmě přítomností svěcené vody přímo v mramorové nádobě, přičemž v zimě kapalina zmrzla a jejím rozpínáním těleso křtitelnice z mramoru prasklo. Na víku chybí jeden z paprsků svatozáře obklopující Ducha svatého.

Ves – kostel sv. Vavřince

Historie kostela:

Nejstarší zmínku o kostelu ve Vsi známe z roku 1346.¹²¹ Počátkem 16. století prošel přestavbou, při níž byla vybudována nová kostelní věž.¹²² Později byly na kostele prováděny jen menší úpravy. Roku 1733 byla zřízena nová sakristie. Koncem 19. století získal nové varhany. Největším zásahem do objektu bylo stržení věže roku 1903¹²³ kvůli špatnému stavu a její nahrazení novou podle původního vzoru.

Křtitelnice:

Pozdně gotická pískovcová křtitelnice ve tvaru kalichu o výšce 103 cm a průměru 75 cm. Na komolém jehlanu o průměru 45 cm stojí válcovitý dřík v horní části se zesílením, který přechází v půlkulovou hladkou mísu na horním okraji zdobenou čtvercovými poli, jejichž výplň je tvořena pozdně gotickým motivem kružeb, listů a oken zakončených trojlaločným obloukem. Celá křtitelnice je bez nápisů a letopočtů. Vznikla pravděpodobně na počátku 15. století.¹²⁴

Nádoba:

Cínová nádoba s uchy, ve tvaru kotlíku o průměru 57 cm. Je nepůvodní, opatřena dvěma uchy a doplněna plochým nezdobeným poklopem, který, stejně jako nádoba, nenese nápisy, ani cínařské značky. Vznik nejspíše v období baroka.¹²⁵

¹²¹ ANDĚL, R. – KARPAŠ, R. a kol., *Frýdlantsko*, s. 50.

¹²² KRACÍKOVÁ, L. – BELLING, J., *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, s. 93.

¹²³ Tamtéž s. 94.

¹²⁴ NPÚ – územní pracoviště Liberec, Ves, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 74443/35 – 3070 (použit pro určení doby vzniku křtitelnice)

¹²⁵ Tamtéž.

Víko:

Novogotické dřevěné víko o výšce 64 cm ve tvaru jehlanu. Z dolního okraje opatřeného nápisem: TAUFET SIE IM NAMEN DES VATERS DES SOHNES UND DES HEIL GEISTES AMEN.

Odkaz na bibli: „*Křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého amen*”.¹²⁶

vybíhá osm žeber, zdobených kraby a sbíhajících se do špice zakončené gotickou kytkou s poupětem na vrcholu. Mezižeberní pole jsou zdobena motivem kružeb a protínajících se žeber.

Barevnost:

Křtitelnice je bez nátěru v přírodní barvě materiálu. Víko je opatřeno metalickým nátěrem zlaté, stříbrné a měděné barvy.

Umístění a stav:

Křtitelnice stojí v chrámové lodi u postranního oltáře blízko triumfálního oblouku, při pohledu k hlavnímu oltáři na pravé straně. Její stav je dobrý, ale její horní okraj je značně oláman.

Pochází patrně z počátku 15. století.¹²⁷ Novogotické víko bylo zhotoveno roku 1897 z dubových základů zříčeného mostu přes Nisu v hornolužickém poutním místě Marienthal.¹²⁸

¹²⁶ Bible, Stuttgart 1984, s. 806.

¹²⁷ NPÚ – územní odborné pracoviště Liberec, Ves, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 74443/35 –3070. (pro dataci vzniku křtitelnice).

¹²⁸ SOKA Liberec, fond Archiv fary Ves (1578) 1741–1939, Farní kronika, 1795–1907, s. 161, (podle informace archivní pomůcky, bádání v samotném pramenu tuto informaci nepotvrdilo).

Višňová – kostel Seslání Ducha svatého

Historie kostela:

Nejstarší písemnou zmínku o kostele ve Višňové známe z roku 1363.¹²⁹ Původní středověký kostel vznikl pravděpodobně ke konci 13. století, ovšem v roce 1468 vyhořel a byl nahrazen roku 1492 novostavbou.¹³⁰ Ta se uchovala bez výrazných změn až do počátku 19. století kdy byla z větší části stržena a nahrazena novou prostornější budovou. Roku 1880¹³¹ byla renovována věž a později i kostel. Po roce 1945 chátral, ale od devadesátých let probíhá jeho renovace.

Křtitelnice:

Pískovcová barokní křtitelnice ve tvaru nízkého kalichu o výšce 91 cm a průměru 55 cm. Na šestiboké patce stojí balustrový dřík od horní části pokrytý akanty. Nad ním dvojité římsy, která přechází v šestibokou mísu. Její od spodu se rozšiřující část zdobí akanty. Je ukončena římsou, která ji opticky odděluje od hlavní části bohatě zdobené nápisy v kartuších. Texty v kartuších jsou následující:

1. kartuše umístěná na „čele“ křtitelnice při pohledu směrem ke stěně: „En modó Piscinam (Jo) / Numen et Omen habes“ Na spodní hraně kartuše nápis: Cara(?) M. Io. G. Schub. P. W. Další kartuše popisovány vždy ve směru napravo od předchozí.
2. kartuše: Ve středu erb, nalevo od něj datace: 16 napravo: 87, nad erbem nalevo M. T., napravo V. B. Pod touto kartuší je na římsce nápis: hellf zu diesem Kirchen Gsand (?)
3. kartuše: Gal, 3.V.26.27. Ihr seid / alle Gottes Kinder, durch den / glauben an Christo Jesu
Odkaz na bibli: „Vy všichni jste přece skrze víru syny Božími v Kristu Ježíši“.¹³²

¹²⁹ KRACÍKOVÁ, L. –BELLING, J., *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, s. 101.

¹³⁰ Tamtéž, s. 103.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² *Bible*, Stuttgart 1984, s. 923.

4. kartuše: Denn wie viel Euer / getauft sind, die habe[n] / Christum angezogen.

5. kartuše: Matth. 3, v. 11./ Hier taufte ich mit Wasser, / von anno 1806 – 1811. / Joh. Fried. Jehring.

Odkaz na bibli: „*Já vás křtím vodou*“.¹³³

6. kartuše: Vin undam? Nihil est, / Numen non unda medetur

Nádoba:

Bez vnitřní cínové nádoby.

Víko:

Dřevěné šestiboké víko ve tvaru komolého jehlanu o výšce 22 cm a průměru 55 cm, zdobené na stranách latinskými kříži. Bez nápisů či datace.

Barevnost:

Křtitelnice je ponechána v bílé barvě materiálu se zbytky cihlové a modrozelené. Ozdobné prvky jsou opatřeny metalickým zlatavým nátěr. Štít erbu fialovým. Víko je natřeno bíle.

Umístění a stav:

Křtitelnice stojí v sakristii u jižní zdi a její stav je dobrý.

Křtitelnice vznikla pravděpodobně roku 1687. Podle erbu a iniciál ve druhé kartuši byla donátorkou šlechtična z Horní Lužice Maria Tugendreich von Bischofswerd (nar. 25. 3. 1645 Trebus, zemř. 10. 6. 1688 Višňová). K Višňové měla příbuzenské vazby, protože byla dcerou Hanse Christopha von Bischofswerd a Marie Elisabethy z Gernsdorfu,¹³⁴ jejíž rod zde sídlil. Víko je klasicistní, pravděpodobně z počátku 19. století.

¹³³ Bible, Stuttgart 1984, s. 782.

¹³⁴ BOETTICHER, Walter von, *Geschichte des Oberlausitzischen Adels und seiner Güter 1635–1815*. Bd. 1, s. 155.

Závěr

Předložená bakalářská práce se zabývala studiem křtitelnic v oblasti Frýdlantska. Jedná se o téma neprobádané a publikací, které by se mu věnovaly je, v České republice velmi malé množství. Tato práce si klade za cíl rozšířit regionální poznání v tomto směru, a to na základě studia pramenů a literatury. V největší míře se především opírá o terénní průzkum v církevních objektech. Věnuje se obecně druhům křtitelnic, jejich historii, ale také symbolice obsažené v jejich výzdobě. Jádrem textu je především popis fyzického stavu konkrétních křtitelnic v oblasti Frýdlantska. Zaznamenal jsem jejich typologii, vývoj a aktuální stav. U části předmětů jde o jejich první odborné popsání. Ke křtitelnicím jsem se snažil získat co nejvíce informací. Bohužel pramenná základna je v tomto směru poměrně skoupá na data i jména, takže pokud není letopočet vzniku vyznačen přímo na křtitelnici, bylo třeba ho ve většině případů odhadovat podle výzdoby.

Díky své konstrukci, která většinou příliš nepřeje přenášení, se jako celek křtitelnice nestávají cílem krádeží. To se bohužel nedá říci o jejich odnímatelných částech, jako jsou vrcholová sousoší či vnitřní kovové nádoby. Především v devadesátých letech 20. století byla řada z nich nenávratně ztracena a o tom, jak vypadaly, víme jen z občasné fotodokumentace nebo starších popisů. Ty ovšem nejsou k dispozici u všech a s tím by pro budoucnost tato práce mohla pomoci. Kromě krádeží je také problémem postupná destrukce materiálu křtitelnic. Jak se ukázalo při psaní této práce, řadu drobných detailů jako jsou např. cínařské značky, které byly ještě před rokem 1938 patrné, již v dnešní době není možné kvůli silné oxidaci nalézt nebo přečíst.

Velkou pozornost jsem věnoval přesné transliteraci nápisů, která často není v pramenech zaznamenána důsledně. V případě, že se jedná o citát z bible, je v práci obsažen i jeho český ekvivalent. Pokud se jedná o záznam textu na věci zcizené, bylo nutné se zcela spolehnout na starší pramen, text je ovšem vždy podroben kritice a podle možností opraven.

Množství zkoumaných křtitelnic je poměrně omezené, takže jsem je nemohl dostatečně zevšeobecnit. V budoucnu by bylo určitě dobré provést srovnání s nejbližším pohraničím. Především se Saskem, někdejší Horní Lužicí a Dolním Slezskem. S ohledem na etnické složení populace v době vzniku křtitelnic je napojení na německé kulturní oblasti v zahraničí velmi pravděpodobné. Jisté dílčí srovnání se v této práci nachází jen u křtitelnice v kostele Nalezení sv. Kříže ve Frýdlantu, a to pro její uměleckou výjimečnost. Dále by bylo vhodné

srovnání oblasti Frýdlantska s dalšími částmi Liberecka. Řada řemeslníků, kteří vyráběli mobiliář kostelů ve zkoumané oblasti, byla totiž činná také v Liberci a okolí.

Předložená práce je prvním uchopením tématu, kterému zatím bylo v odborném ohledu věnováno minimum prostoru a pozornosti. Informací o autorech, zadavateli, cenách za práci řemeslníků či proměnách využívání křtitelnic v různých obdobích je velmi malé množství, proto by se měl výzkum zaměřit také tímto směrem. Ve své budoucí práci o křtitelnicích bych se rád věnoval oblasti Liberecka.

Soupis použitých pramenů a literatury

Prameny:

Státní okresní archiv Liberec:

fondy

- Archiv fary Dětřichov 1729–1946, (nezprac.), Farní kronika, 1890–1945
- Archiv obce Dětřichov 1760–1945, Obecní kronika Dětřichov 1409–1945
- Archiv města Frýdlant v Čechách 1500–1945, 191, Obecní kronika 1907
- Farní úřad Jindřichovice pod Smrkem 1733–1943, 366, Farní kronika II., 1882–1943
- Archiv fary Krásný Les 1681–1946, (nezpracováno), Farní kronika, 1907–1946
- Archiv obce Ludvíkov pod Smrkem 1852–1945, 322, Obecní kronika, 1870–1908
- Archiv fary Nové Město pod Smrkem 1733–1945, 11, Farní kronika, 1607–1916
- Archiv fary Ves (1578) 1741–1939, 149, Farní kronika, 1795–1907
- Archiv obce Větrov 1746–1945, (nezpracováno), Obecní kronika, 1903–1944
- Archiv obce Višňová 1769–1945, 316, Obecní kronika, 1950–1980

Diecézní archiv Litoměřice:

fondy

- Archiv far I, Andělka, Inventář kostela z roku 1843.
- Archiv far I, Bulovka, Inventář kostela z roku 1825.
- Archiv far I, Bulovka, Inventář kostela z roku 1833.
- Archiv far I, Frýdlant, Inventář kostela z roku 1847.
- Archiv far I, Hejnice, Inventář kostela z roku 1827.
- Archiv far I, Krásný Les, Inventář kostela z roku 1900.
- Archiv far I, Nové Město pod Smrkem, Inventář kostela z roku 1833.
- Archiv far I, Ves, Inventář kostela z roku 1827.

Ústav dějin umění Akademie věd České republiky:

Kühn, Karl F., *Landkreis Friedland I–V* (fotokopie strojopisu uložená v knihovně)

Národní Památkový Ústav – územní odborné pracoviště Liberec:

- Bulovka, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 72290/35-2858

- Děřichov, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 74267/35-2902
- Hejnice, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 76136/35-2939
- Jindřichovice p. Smrkem, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 80800/35-2996
- Pertoltice, evidenční list movité kulturní památky, křtitelnice, č. rejstříku ÚSKP 78293/35-3084

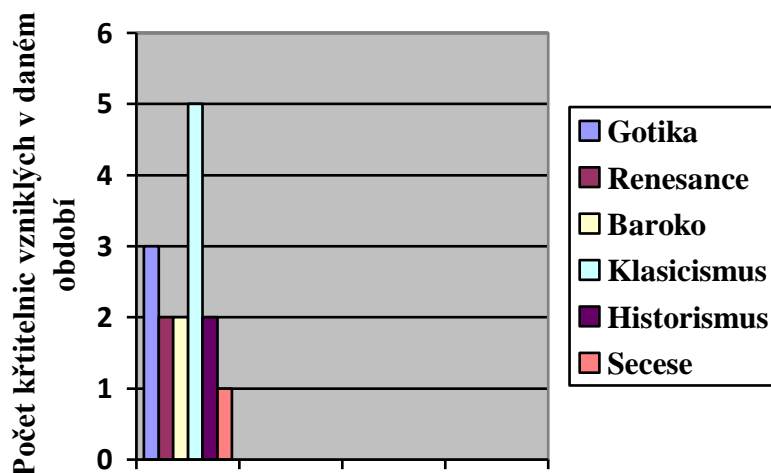
Literatura:

- ANDĚL, Rudolf – KARPAŠ, Roman a kol.: *Frýdlantsko. Minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských*, Liberec 2002.
- BÄHREN-AYE, Gisela: *Taufbecken in Niedersachsen vom Ende des Dreißigjährigen Krieges bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts*, Hamburg 2005.
- Bible*, Stuttgart 1984.
- BOETTICHER, Walter von: *Geschichte des Oberlausitzischen Adels und seiner Güter 1635-1815*, Bd. 1, Görlitz 1912.
- BUBEN, Milan: *Encyklopedie heraldiky*, Praha 1997.
- DOMEČKA, Ludvík: *Královéhradečtí konváři a jejich křtitelnice*, Hradec Králové 1936.
- GIERACH, Erich: *Die Ortsnamen des Bezirkes Friedland (Sudetendeutsches Ortsnamen-Buch, Heft 3*, Reichenberg 1935.
- HALL, J., *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 226.
- CHODURA, Radko – KLIMEŠOVÁ, Věra – KŘIŠŤAN, Alois: *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*, Kostelní Vydří 2001.
- JAHN, Johannes: *Lucas Cranach als Graphiker*, Leipzig 1955.
- KRACÍKOVÁ, Lucie – BELLING, Vojtěch: *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, Praha 2003.
- KÜHN, Karl F.: *Topographie der historischen und kunstgeschichtlichen Denkmale im Bezirke Reichenberg*, Brünn – Prag – Leipzig – Wien 1934.
- NEŠPOR, Zdeněk R. – ALTOVÁ, Blanka: *Encyklopedie moderních evangelických (a starokatolických) kostelů Čech, Moravy a českého Slezska*, Praha 2009.

- NOVÁK, Jozef: *Paleografická čítanka. Pomôcka na čítanie rukopisov z 12.–19. storočia*, Martin 2001.
- POCHE, Emanuel a kol.: *Umělecké památky Čech 1*, Praha 1977.
- POCHE, Emanuel a kol.: *Umělecké památky Čech 2*, Praha 1978.
- POCHE, Emanuel a kol.: *Umělecké památky Čech 3*, Praha 1980.
- POCHE, Emanuel a kol.: *Umělecké památky Čech 4*, Praha 1982.
- ROHÁČEK, Jiří: *Epigrafika v památkové péči*, Praha 2007.
- RULÍŠEK, Hynek: *Postavy, atributy, symboly. Slovník křesťanské ikonografie*, České Budějovice 2006.
- STARÁ, Eva: *Křtitelnice z kostela sv. Václava v Horních Krutech*, in: *Památky středních Čech* 23, 2009, č. 1, s. 55–58.
- ŠTERNOVÁ Petra: *Architekt Otto Bartning a jeho „Lutherův hrad“ v Novém Městě pod Smrkem*, in: *Sborník Národního památkového ústavu územního odborného pracoviště v Liberci*, za rok 2008, Liberec 2009.
- VINKLÁT, Pavel D. – FILIPOVÁ, Dana: *Raspenava, město na Smědě / Die Stadt an der Wittig*, Liberec 2007.
- VOLLMER, Hans – BECKER, Felix – THIEME, Ulrich: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, 23. Band, Leipzig 1936.
- VOLLMER, Hans – BECKER, Felix – THIEME, Ulrich: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, 30. Band, Leipzig 1936.
- WINTER, Zikmund: *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a 15. stol.*, Praha 1906, 976 s.
- WINTER, Zikmund: *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách*, Praha 1909, 749 s.

Přílohy

č. 1: Graf zobrazující rozdělení křtitelnic na Frýdlantsku podle období jejich vzniku:

Obrazový katalog křtitelnic

Příloha č. 2: Křtitelnice z kostela sv. Anny v Andělcce.
(fotografováno 19. 3. 2011)

Příloha č. 3: Křtitelnice z kostela Nejsvětější Trojice v Bílém Potoce.
(fotografováno 21. 6. 2010)

Příloha č. 4: Křtitelnice z kostela Archanděla Michaela v Bulovce.
(fotografováno 19. 3. 2010)

Příloha č. 5: Křtitelnice z kostela sv. Anny v Děčřichově.
(fotografováno 19. 3. 2010)

Příloha č. 6: Křtitelnice z chrámu Krista Spasitele ve Frýdlantu.
(fotografováno 19. 9. 2009)

Příloha č. 7: Křtitelnice z kostela Nalezení sv. Kříže ve Frýdlantu.
(fotografováno 19. 9. 2009)

Příloha č. 8: Křtitelnice z kostela Navštívení Panny Marie v Hejnicích.
(fotografováno 19. 9. 2009)

Příloha č. 9: Křtitelnice z kostela Nejsvětější Trojice v Jindřichovicích pod Smrkem.
(fotografováno 17. 11. 2010)

Příloha č. 10: Křtitelnice z kostela sv. Heleny v Krásném Lese.
(fotografováno 17. 11. 2010)

Příloha č. 11: Křtitelnice z kostela sv. Petra a Pavla v Ludvíkově pod Smrkem.
(fotografováno 17. 11. 2010)

Příloha č. 12: Křtitelnice z kostela Lutherův hrad v Novém Městě pod Smrkem.
(fotografováno 17. 11. 2010)

Příloha č. 13: Křtitelnice z kostela sv. Kateřiny Alexandrijské v Novém Městě pod Smrkem.
(fotografováno 17. 11. 2010)

Příloha č. 14: Křtitelnice z kostela sv. Jošta v Pertolticích.
(fotografováno 19. 3. 2011)

Příloha č. 15: Křtitelnice z kostela Nanebevzetí
Panny Marie v Raspenavě.
(fotografováno 22. 6. 2009)

Příloha č. 16: Křtitelnice
z kostela sv. Vavřince ve Vsi.
(fotografováno 19. 3. 2011)

Příloha č. 17: Křtitelnice z kostela Seslání Ducha svatého ve Višňové.
(fotografováno 19. 3. 2011)

Seznam příloh na DVD:

- č. 1: Fotografie křtitelnice z kostela sv. Anny v Andělce.
- č. 2: Fotografie křtitelnice z kostela Nejsvětější Trojice v Bílém Potoce.
- č. 3: Fotografie křtitelnice z kostela Archanděla Michaela v Bulovce.
- č. 4: Fotografie křtitelnice z kostela sv. Anny v Dětřichově.
- č. 5: Fotografie křtitelnice z chrámu Krista Spasitele ve Frýdlantu v Čechách.
- č. 6: Fotografie křtitelnice z kostela Nalezení sv. Kříže Frýdlantu v Čechách.
- č. 7: Fotografie křtitelnice z chrámu Navštívení Panny Marie v Hejnicích.
- č. 8: Fotografie křtitelnice z kostela Nejsvětější Trojice v Jindřichovicích pod Smrkem.
- č. 9: Fotografie křtitelnice z kostela sv. Heleny v Krásném Lese.
- č. 10: Fotografie křtitelnice z kostela sv. Petra a Pavla v Ludvíkově pod Smrkem.
- č. 11: Fotografie křtitelnice z kostela Lutherův hrad v Novém Městě pod Smrkem.
- č. 12: Fotografie křtitelnice z kostela sv. Kateřiny Alexandrijské v Novém Městě pod Smrkem.
- č. 13: Fotografie křtitelnice z kostela sv. Jošta v Pertolticích.
- č. 14: Fotografie křtitelnice z kostela Nanebevzetí Panny Marie v Raspenavě.
- č. 15: Fotografie křtitelnice z kostela sv. Vavřince ve Vsi.
- č. 16: Fotografie křtitelnice z kostela Seslání Ducha svatého ve Višňové.